

KPS voorjaarscongres 2011

Op 15 april 2011 organiseerde de Kring van Pensioenspecialisten haar jaarlijkse voorjaarscongres. Dit voorjaarscongres vormde het derde deel van het drieluik rond het nieuwe pensioencontract. De eerste twee luiken kenden als thema: 'Pensioenkoers: Zekerheden ↔ Onzekerheden' respectievelijk 'Langer doorwerken? Anders pensioneren!'.

Meer dan tweehonderd KPS-deelnemers en genodigden togen naar het Bel Air hotel in Den Haag om zich te laten meenemen in het thema van het laatste deel van het drieluik '**Het nieuwe Pensioendenken**'.

John Westerbrink, bestuurslid van de KPS en dagvoorzitter op het congres, constateert in zijn openingswoord dat het congres een mooie timing kent, gezien de laatste ontwikkelingen in het pensioendossier: de vakcentrales hebben een time out gevraagd om zich te bezinnen op de nadere invulling van het pensioenakkoord. De dagvoorzitter nodigt de aanwezigen daarom van harte uit om gedurende het congres na te denken over mogelijke tips aan de onderhandelaars. Tijdens dit congres kijken de inleiders en debaters met een ruime blik naar de toekomst van ons pensioenstelsel. Een ruime blik waarbij in een breed kader wordt stilgestaan bij het doel en de betekenis van de totale oudedagsvoorziening.

Maak de totale pensioenopbouw arbeidsvormneutraal

Prof. mr. Herman Kappelle (directeur Aegon Adfis en bijzonder hoogleraar fiscaal pensioenrecht) pleit in het rapport "*Fiscale behandeling van pensioenen: het kan beter, eerlijker, efficiënter en eenvoudiger*" voor een nieuw fiscaal kader voor de jaarruimte in de derde pijler. Daarmee beoogt de onderzoekscommissie van de Vereniging voor Belastingwetenschap, waarvan Herman voorzitter is, dat zowel een zelfstandig ondernemer, als een directeur/groootaandeelhouder (dga) en een werknemer een gelijklopende ruimte krijgt voor het opbouwen van een

oudedagsvoorziening in de 2^e en/of 3^e pijler. Herman schetst als voorbeeld de blauwdruk van een nieuw stelsel dat geënt is op een middelloonregeling met een opbouw van 2,25%. Door invoering van een leeftijdsafhankelijke factor wordt de pensioenopbouw vertaald naar een fictieve premie (= fiscale ruimte). Deze fiscale ruimte houdt rekening met de opbouw in de 2^e en 3^e pijler en wordt uitgedrukt in een inkoopsom voor een lijfrente. De lijfrente zou evenals pensioen een zogenaamde hoog/laag-uitkering kunnen zijn. Een niet-benutte inkoopsom gaat niet verloren en is tot de pensioendatum in te halen. Dit heeft het voordeel dat het moment van storten kan worden afgestemd op de liquiditeitspositie van ondernemer of werknemer. Volgens de commissie wordt met dit systeem naast optimalisatie van de opbouw tevens vereenvoudiging bereikt: zowel de oudedagsreserve, als de stakingslijfrente en het eigen beheer voor de dga kunnen vervallen. Herman daagt de wetgever uit om dit nieuwe voorgestelde fiscale kader in te bedden in de huidige wetgeving. De commissie heeft daartoe voorstellen van wetteksten aan het rapport toegevoegd.

Hete hangijzers bij het afstemmen

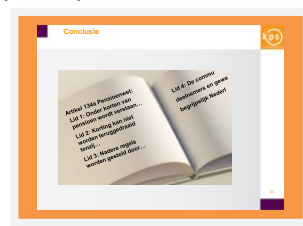
Mr. Eric Bergamin presenteert de bevindingen van de werkgroep Korten van Pensioenen. Deze werkgroep is eind 2009 opgezet toen de financiële crisis haar eerste sporen in de pensioenbranche achterliet. In november 2009 organiseerde KPS een extra ontbijtsessie waarin duidelijk de behoefte naar voren kwam nader stil te staan bij het vraagstuk Korten van Pensioenen.

Snel werd duidelijk dat de Pensioenwet erg summier is over dit vraagstuk (van de 900 blz. zijn er 9 aan dit item gewijd). Een veertigtal deelnemers van de KPS heeft zich over drie invalshoeken gebogen: wet- en regelgeving (inclusief Europese regelgeving); techniek en handvatten voor de praktijk. En als derde: evenwichtige belangenbehartiging. Het concept-rapport van de werkgroep is besproken met een delegatie van de DNB, AFM en Pensioenfederatie, die het werk van de werkgroep toejuichte. De brede aanpak van de werkgroep leidde tot een uitgebreid rapport. De technische bevindingen zullen in de studiebijeenkomst van 22 juni a.s. uitvoerig aan bod komen. Tijdens het voorjaarscongres presenteert Eric de hete hangijzers van het korten. Enerzijds roept het korten diverse vragen op wanneer gekeken wordt naar de wijze van korten. Anderzijds is het de vraag of korten in strijd is met Europese regels. Voor de onderhandelaars aan het pensioenakkoord geeft Eric de suggestie mee duidelijk te zijn waartoe het korten van pensioenen dient te worden ingezet: als sturingsmechanisme óf als noodmaatregel? Een andere prangende vraag, die Eric zijn gehoor voorlegt, is: Wat is korten? Deze vraag dient beantwoord te worden om te bepalen op welke wijze een korting ongedaan mag worden gemaakt. Spreekt men dan van: opstempelen, terugdraaien, compenseren van een korting of een positieve negatieve toeslag? Wie heeft daarover zeggenschap: het pensioenfondsbestuur, de sociale partners óf ?

Vanwege genoemde hangijzers pleit de werkgroep voor aanvullende wetgeving in de Pensioenwet, zodanig dat het uitlegbaar is aan de deelnemer.

In het 'vragenronde' dat na deze inleiding volgt, pleit prof.dr. Goudswaard voor duidelijke formulering van het korten. Niet alleen in de Pensioenwet maar ook in de pensioenovereenkomsten die door sociale partners worden opgesteld.

Pensioenevolutie in plaats van revolutie?

Dr. Onno Steenbeek (directeur ALM en risicobeleid bij het APG) schetst de vormgeving van het nieuwe pensioenakkoord. Hij plaatst de huidige discussie in de ontwikkelingen van 2000 tot heden, zoals de beweging naar marktwaardering, risico-georiënteerd toezicht, de druk op de solidariteit en de beweging van eindloon naar middelloon met voorwaardelijke indexatie. Daarnaast schetst hij de veranderingen van de financiële markten van 2000 tot heden. Onno constateert een enorme verandering in de pensioenomgeving, maar *niet* in de aard van de pensioenregeling. In de kern is deze regeling nog gelijk aan de opbouw van de jaren '50 wanneer we kijken naar de uniformiteit in opbouw, premie, beleggingsportefeuille en indexatie. Onno geeft aan dat de discussie van het pensioenakkoord zich beweegt op dat vlak: aanpassing van de 'jaren-50-regeling' aan de nieuwe werkelijkheid.

Deze nieuwe werkelijkheid wordt gevoed door de rapporten van de commissie Don, Frijns, Goudswaard en het pensioenakkoord dat in juni 2010 werd gesloten. De onvermijdelijke aanpassingen als gevolg van de levensverwachting en de roep om meer transparantie ten aanzien van risicodeling zijn een feit. De voortgang in het pensioenakkoord wordt nu belemmerd door de brief van de landsadvocaat over het invaren van oude rechten en de brandbrief van de FNV. Naar verwachting van Onno zal het pensioenakkoord zich bewegen in de trend van een pensioenevolutie. Hij verwacht geen revolutie, meer een geleidelijke overgang naar een explicieter contract t.a.v. hoge en lage dekkingsgraden, het incorporeren van schokken in de levensverwachting, betere communicatie over reële toezegging, een stabielere disconteringsvoet en minder prudentieel toezicht, maar meer toezicht vanuit de AFM. Voor 2050 schetst Onno een tweede pijler waarin nog steeds sprake is van een collectief en het risico gespreid wordt op basis van het lifecycle beleggen. Op de vraag vanuit de zaal of in de gesprekken inzake het pensioenakkoord gekeken is naar de optie om de rustende deelnemers apart te zetten van de actieve deelnemers, reageert Onno dat een dergelijke scheiding nadelen oplevert bij de indexatie van de rechten van de rustende deelnemer.

De toekomst

Na de pauze neemt discussieleider Peter van Zadelhoff (verslaggever van RTL-Z) de aanwezigen mee voor een reis in de tijd: hij plaatst het perspectief op 2050. Op ludieke en creatieve wijze zet hij zijn toehoorders een verrassend Nederlands landschap voor; de economie en maatschappij zijn drastisch veranderd: Kreta, zo illustreert hij, is als gevolg van Nederlandse staatssteun een eiland waar het nu voor de Nederlandse bevolking goed toeven is. Vanuit die scoop vraagt Peter de aanwezigen naar hun ideale invulling van het pensioenstelsel in 2050 te kijken. De deelnemers komen tot de volgende creatieve gedachten:

- Aangezien er dan geen geld meer is, zorgen we in natura voor elkaar;
- Zorg en pensioen zijn samengevoegd;
- Alles is ondergebracht in één staatspensioen;
- Er is sprake van grote collectiviteiten die stabiel en schokbestendig zijn;
- De inhoud van de regeling wordt op CAO-niveau afgesproken, de deelnemer heeft de vrijheid om te shoppen bij pensioenfondsen en verzekeraars;
- Flexwerken drukt een grote stempel op het nieuwe werken.

Debat

Deze reacties uit de zaal vormen de opmaat naar het debat. Onder leiding van Peter van Zadelhoff reageren Prof.dr. Goudswaard (UvL), drs. David van As (DNB), Mr. Jan van Miltenburg (AFM) en Celeste de Quelerij (Kool Baas & De Quelerij) op stellingen die aan hen worden voorgelegd.

In het ideaalplaatje van ons pensioenstelsel wordt de consument volledig 'ontzorgd', aldus Jan van Miltenburg. De consument zou volledig vrij zijn in zijn keuze met betrekking tot pensioen en zorg.

Het ideale plaatje volgens prof. Goudswaard toont

een deelnemer die tot minstens 70 jaar in vreugde heeft doorgewerkt. De pensioenregeling is opgebouwd in een collectiviteit en in een arbeidsvormneutrale regeling. De regeling is wellicht wat soberder dan nu maar kent een geïntegreerde vorm van pensioen, zorg en wonen.

Volgens Celeste is het pensioen geen doel meer maar een middel om een 'zak geld' bijeen te sparen voor wonen, zorg en inkomen.

David van As schetst in poëtische bewoordingen het ideale pensioenstelsel: "Pensioen is bevroren verlangen, gestolde energie met solidariteit als kern. Het gevoel bij elkaar te horen en de verantwoordelijkheid daarvoor te dragen is leidend in het systeem".

Met deze toekomstvisie in het achterhoofd lanceert Peter vervolgens een aantal stellingen en nodigt zowel het panel, de sprekers en de toehoorders uit op de stellingen te reageren. De stellingen, de stemming en de gevarieerde reacties daarop geven een divers beeld op de mogelijke invulling van ons toekomstige stelsel:

Stelling 1: 'Verplichte pensioenopbouw geldt alleen tot maximaal 1 keer modaal'

Eens:	56,9%
Oneens:	38,8%
Geen mening:	4,3%

Reacties:

- *Begrenzing is goed, maar leg de grens hoger dan 1x modaal.*
- *Op het voorstel om de verplichtstelling te laten vervallen, werd gereageerd dat hieraan ook nadelen kleven. Zo kan er antiselectie optreden als de verplichtstelling vervalt of kan de deelnemer te laat starten met de opbouw van z'n pensioen. Ook wanneer een deelnemer keuzevrijheid heeft voorkom je niet de teleurstellingen of onjuiste aannames. Een verkeerde (vrijwillige) keuze lijdt evengoed tot een teleurstelling.*

Stelling 2: 'Over 20 jaar hebben we één pensioenregeling'

Eens:	14,2%
Oneens:	83,9%
Geen mening:	1,9%

Reacties:

- *Vergeet niet de doelgroep waarvoor de pensioenregeling wordt opgezet. De doelgroepen verschillen teveel van elkaar om in één pensioenregeling te worden ondergebracht.*

Stelling 3: 'Een voor de deelnemer begrijpelijk systeem is een onmogelijkheid'

Eens:	22,2%
Oneens:	77,8%
Geen mening:	0%

Reacties:

- *Door de bepalingen in de nieuwe Pensioenwet schuilt het gevaar van 'informatiebuldozieren'. Deze stortvloed aan informatie leidt tot pensioenbewusteloosheid i.p.v. pensioenbewustzijn. Vandaar de oproep: "Stop met wetgeving dat alles zo nauwkeurig mogelijk moet worden omschreven". Begin op de scholen al met lessen over pensioenen. Hierin is een aanvang gemaakt door Centiq die lesprogramma's verstrekt over geldbewustzijn.*
- *Het pensioensysteem hoeft niet duidelijk te maken. Geef antwoord op de vraag van de deelnemer: wat krijg ik straks in relatie tot wat ik straks nodig heb?*

Stelling 4: 'Een minister van pensioenzaken is noodzaak'

Eens:	16,8%
Oneens:	82,6%
Geen mening:	0,6%

Reacties:

- *Niet alleen het geld is van belang, ook langer doorwerken is een issue. Dit vraagt om een breed departement. Wellicht zouden Kamerleden van pensioen een optie zijn.*

Terugblik

Visies en meningen. Haalbaar of niet haalbaar? Eén ding is duidelijk en komt ook tijdens het afsluitende lunchbuffet nog op tal van plaatsen aan de orde: er is nog veel werk te verzetten in de weg naar een houdbaar en schokbestendig pensioenstelsel. Maar gezien het enthousiasme waarmee tijdens dit congres nagedacht werd over oplossingen en mogelijkheden zien we met vertrouwen dit toekomstige stelsel tegemoet.

Kijk voor de volledige presentaties en de achterliggende stukken op www.kps.nl.

JK21042011